

GLOBALLASHUV JARAYONIDA AXBORIY PSIXOLOGIK XAFVSIZLIK MUAMMOSINING DOLZARB MUAMMO SIFATIDA O'RGANILISHI

Jo'rayeva Maftuna Bahodir qizi

Avezov Olmos Ravshanovich

Ilmiy rahbar: Ilmiy rahbar telefon: 99- 447-34-33

Annotasiya: *Ijtimoiy munosabatlar rivojlanishining hozirgi bosqichida axborot jahon siyosati va iqtisodiyotining eng muhim resursiga aylanadi. Hozirgi sharoitda global axborot muhiti axborot va psixologik urush usullaridan foydalangan holda davlatlararo qarama-qarshilik maydoniga aylanib bormoqda.*

Kalit so'zlar: *axborot, axborot jamiyati, axborot xavfsizligi, axborot urushi, axborot-psixologik xavfsizlik, axborot siyosati, targ'ibot.*

Аннотация: *На современном этапе развития общественных отношений информация становится важнейшим ресурсом мировой политики и экономики. В современных условиях глобальная информационная среда становится полем межгосударственного противостояния с применением методов информационной и психологической войны.*

Ключевые слова: *информация, информационное общество, информационная безопасность, информационная война, информационно-психологическая безопасность, информационная политика, пропаганда.*

Abstract: *At the present stage of development of social relations, information is becoming the most important resource in world politics and economics. In modern conditions, the global information environment is becoming a field of interstate confrontation using methods of information and psychological warfare.*

Key words: *information, information society, information security, information war, information and psychological security, information policy, propaganda.*

XXI asr yangi axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi tufayli axborot nafaqat tobora ortib borayotgan bozor qiymatiga ega bo'ldi, balki muhim strategik resursga aylandi. Bugungi kunga kelib dunyoning eng rivojlangan mamlakatlarida ijtimoiy munosabatlarning yangi turi vujudga keldi, bunda "axborot texnologiyalari iqtisodiy, ijtimoiy va boshqa faoliyat turlarining kuchli transformatoriga aylandi", "axborotlashtirish jarayonlari global miqyosda bormoqda". Asosiy iqtisodiy resurs esa bilim - axborot jamiyatidir [5. 81-bet]. Shuni ta'kidlash kerakki, axborot "xom ashyoning asosiy turlaridan biri va tuganmas" [5. B.33] 1980-yillarda. E. Toffler tomonidan ko'rib chiqilgan.

Bugungi kunda biz insoniyat shu paytgacha boshdan kechirgan davrlardan tubdan farq qiladigan tez o'zgaruvchan, boy va ayni paytda o'ta murakkab davrda

yashayapmiz. Mutaxassislar ushbu tezkor davrni "ommaviy axborot asri" yoki "globallashuv asri" deb atashadi.

Shuning uchun butun dunyo bir necha soniya ichida yerning biron bir burchagida sodir bo'lgan voqea haqida bilib oladi. Bu, shubhasiz, matbuot va ommaviy axborot vositalarining roli ortib borayotganidan dalolat beradi. Shu ma'noda, har qanday matbuot jamiyatda sodir bo'layotgan voqealar, o'zgarishlar va yangiliklarni to'liq, ob'ektiv va haqiqat bilan aks ettirishi kerak. Biz o'z oldimizga mamlakatimizda ochiq va erkin demokratik jamiyat barpo etish vazifasini qo'yganimiz uchun. O'ylaymanki, biz birinchi navbatda axborot hujumlaridan himoya qilish usullarini ishlab chiqishimiz kerak va har birimiz yo'lda haqiqiy jasorat ko'rsatishimiz kerak. Xalqimizning ma'naviy dunyosini boyitish, ma'naviy vakuum paydo bo'lishining oldini olish, mafkuraviy immunitetni o'rnatish, axborot hujumlaridan himoya qilish muhimdir. Buning uchun, avvalo, mamlakatimiz taraqqiyotining mustahkam asosi bo'lgan yoshlarning ongi va qalbida sog'lom turmush tarzini barpo etish, ularda o'z tarixi bilan faxrlanish tuyg'usini shakllantirish, shuningdek, milliy an'analarga hurmat kabi yaxshi fazilatlarni shakllantirish zarur. va milliy qadriyatlar.

Axborot xavfsizligi deganda jamiyat, odamlar, tashkilotlar va davlat manfaatlarining asosiy shakllanishi va rivojlanishini ta'minlaydigan axborot makonining xavfsizlik darajasi tushuniladi. Axborot tahdidi-bu jamiyatning axborot makonining ishlashiga tahdid soluvchi omil yoki omillar guruhi [1].

Axborot-psixologik xavfsizlik kontseptsiyasi mavjud bo'lgan barcha narsalardan samarali foydalanishni nazarda tutadi. Jamiyatni, uning alohida guruhlarini va shaxslarni himoya qilish uchun axborot resurslari axborotning buzg'unchi shakllari va turlarining salbiy oqibatlari. Axborot-psixologik xavfsizlik ommaviy axborot vositalarida taqdim etilgan ma'lumotlarda intellektual darajaning pasayishi, jaholat mavjud va soddalik, odamlarni bog'lash, tajovuzkor reklama va ochiq va yashirin shafqatsizlik va kuch ishlatish, giyohvandlik, alkogolizm, giyohvandlik, antisosial xatti-harakatlar, millatchilik, irqchilik, diniy, sinfiy kamsitish va murossasizlik belgilari yo'qligini talab qiladi.

Maxfiylik-bu ma'lumotlarga kirishni yoki uni begonalarga, tashkilotlarga yoki jarayonlarga oshkor qilishni cheklaydigan mulk.

Salbiy axborot-psixologik xavfsizlik deganda shaxs, jamiyat va davlat uchun salbiy oqibatlarga olib keladigan inson ruhiyatiga ta'sir qilishning maxsus vositalari va usullaridan foydalangan holda shaxsga yoki bir guruh shaxslarga ta'sir qilish tushuniladi.

Salbiy axborot-psixologik xavfsizlik ta'siri quyidagicha namoyon bo'ladi:

Inson salomatligiga zarar;

Isoning so'z erkinligini ongsiz ravishda to'sib qo'yish, unga qaramlik sindromini sun'iy ravishda singdirish:

* Insonning siyosiy, madaniy, axloqiy o'zini o'zi identifikatsiyalashni yo'qotishi: Ijtimoiy ongni manipulyatsiya qilish.

Axborot-psixologik xavfsizlik vositalari quyidagilar:

1) maxsus ta'sir vositalari shaxsga yoki bir guruh shaxslarga salbiy axborot va psixologik ta'sir ko'rsatish uchun ishlatiladigan texnik va dasturiy vositalar.

2) ta'sirning maxsus usullari inson psixikasiga ta'sir qilish usullarining ketma-ketligi va davomiyligi, uning oqibatlari shaxs, jamiyat va davlat uchun salbiy natijalarga olib keladi.

Axborot qadim zamonlardan beri ularni tushuntirish, tushunish va idrok etish uchun ishlatilgan va keyinchalik kibernetika va informatika rivojlanishi tufayli yangi, kengroq ma'noga ega bo'lgan aniq voqealar haqidagi xabar yoki ma'lumot sifatida ta'riflanadi.

Texnik, dasturiy ta'minot, algoritmik ishlar va ularning tashkiliy vositalari ma'lum bir maqsadda ma'lumotlarni to'plash, saqlash, tizimlashtirish va ommaviy foydalanishda beqiyos ahamiyatga ega. Axborot jamiyatining har bir bo'g'ini axborot bankiga taalluqlidir va shu asosda zamonaviy ta'lim texnologiyalari yaratiladi va o'quv jarayonlarini maqbul boshqarish imkoniyati yaratiladi.

Mustaqil taraqqiyot yo'lidan borayotgan jamiyatimiz hayotida yuz berayotgan ijtimoiy-siyosiy o'zgarishlarga e'tibor qaratar ekanmiz, mamlakat taqdiriga bevosita daxldor bo'lgan masalalardan biri, ya'ni aholini axborot-psixologik xurujlardan himoya qilish masalasi ko'rib chiqiladi. eng dolzarb muammolardan biri.

Yaqin kelajakda globallashtirish jarayonining yanada kengayishi natijasida jahon mamlakatlarning axborot hayot tarziga o'tishi, bu masala muqarrar ravishda ko'proq bo'ladi.

Axborot xavfsizligi doktrinasida belgilangan rasmiy ta'rifga ko'ra, bu "axborot, axborot infratuzilmasi, ma'lumotlarni to'plash, yaratish, tarqatish va undan foydalanish sub'ektlari va bu holda yuzaga keladigan ijtimoiy munosabatlarni tartibga solish tizimi." [4].

Axborot sohasi ijtimoiy hayotning tizimni tashkil etuvchi elementidir, ya'ni zamonaviy jamiyatda iqtisodiyot, siyosat, mudofaa qurilishi "manfaatlariga xizmat qilish" dan iborat bu soha endi yordamchi rol o'ynamaydi, deyish juda oqilona. , va hokazo, lekin, aksincha, mutlaqo mustaqil va ayni paytda eng muhimlaridan biri, shu jumladan davlat boshqaruvi nuqtai nazaridan.

Globallashtirish davrida insoniyatning "madaniy manfaatlarini" boshqarish huquqi uchun kurash sanoat madaniyati doirasidagi hududlar va bozorlar uchun kurash kabi shiddatli va keskinlashib bormoqda. Bundan tashqari, globallashtirish jarayonlari axborot urushlarini boshlash va maxfiy axborot operatsiyalaridan siyosiy maqsadlarda foydalanish uchun qulay shart-sharoitlarni yaratadi, chunki globallashtirish davlat chegaralarini tekislaydi va turli to'siqlarni yumshatadi, global axborot sohasini shakllantiradi va kengaytiradi, axborotni tarqatish uchun imkoniyatlar yaratadi. va

sayyoramizning istalgan mintaqasida psixologik urush. Zamonaviy globallashayotgan dunyoda, AQSHdagi SONY korporatsiyasi prezidenti G.Stinger ta'kidlaganidek, "har bir xonadon jang maydoniga aylanadi" [2. 46-bet].

Shu munosabat bilan, ilmiy hamjamiyatda ham, siyosiy ritorikada ham juda keng qo'llaniladigan "axborot urushi" tushunchasining eng mashhur formulalarini ko'rib chiqish zarur bo'lib tuyuladi, ammo hozirgi kunga qadar u na qonunchilikni olmagan, yoki kontseptual ta'rif.

Shunday qilib, axborot xavfsizligi va davlat axborot siyosati bo'yicha etakchi rus mutaxassislaridan biri, siyosiy fanlar doktori A.V. Manoilo 21-asr boshlarida ilmiy doiralarda paydo bo'lgan "axborot urushi" tushunchasining ta'riflarining uchta guruhini aniqlaydi.

Birinchi guruh mualliflari "axborot urushi tushunchasini individual axborot faoliyati va operatsiyalariga, korporativ raqobatning axborot usullari va vositalariga yoki davlatlararo qarama-qarshilik yoki qurolli kurashga qisqartiradi". Ikkinchi guruh mualliflari axborot urushlarini harbiy qarama-qarshilik sohasiga bog'laydilar. Axborot urushi ta'riflarining uchinchi guruhi mualliflari buni "tashqi siyosiy muammolarni an'anaviy ma'noda kuchsiz yo'l bilan hal qilish imkonini beradigan davlatlararo qarama-qarshilikning tinch davri hodisasi" deb hisoblashadi.

O'z navbatida, Maksvell havo kuchlari universiteti (AQSh) olimlari axborot urushini "odamlarning qaror qabul qilish qobiliyatiga ta'sir qilish, ongga samarali psixologik bosim o'tkazish, ham individual ongga, ham ommaviy ongga qaratilgan uydirma xabarlarini uzatish va yaratish sifatida tushunishadi." [5. 149-bet].

Qanday bo'lmasin, A.V.ning fikri adolatli ko'rinadi. Manoilo, unga ko'ra zamonaviy voqelikka xos bo'lgan axborot urushining turi psixologik yoki axborot-psixologik urush bo'lib, "odamlarga (aholi) ularning psixologik xususiyatlarini o'zgartirish uchun ta'sir qilishning turli shakllari, usullari va vositalari to'plami" deb tushuniladi. qarashlar) istalgan yo'nalishda , fikrlar, qadriyat yo'nalishlari, kayfiyatlar, motivlar, munosabatlar, xatti-harakatlar stereotiplari), shuningdek, guruh normalari, ommaviy his-tuyg'ular, umuman olganda jamoat ongini ". Bundan tashqari, olim ta'kidlaganidek, "siyosiy raqiblar o'rtasidagi psixologik urush nafaqat tashqi siyosat sohasiga xosdir, balki ichki siyosiy faoliyatda ham faol qo'llaniladi" [6. 251-bet]. Shunday qilib, zamonaviy sharoitda psixologik urush ijtimoiy-siyosiy jarayonning eng xavfli beqarorlashtiruvchi omillaridan biriga aylanib bormoqda.

Axborot xavfsizligini ta'minlash sohasida izchil davlat siyosati zarur, axborot munosabatlarining har bir sub'ekti siyosiy va ijtimoiy yo'nalishidan qat'i nazar, muayyan majburiyatlarga ega bo'lishi va ular uchun javobgar bo'lishi kerak;

Shunday qilib, axborot va psixologik xavfsizlikni ta'minlash jamiyat va davlat oldida turgan uzoq muddatli strategik vazifalarni amalga oshirish jarayonida amalga oshirilishi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- [1] Andrey Manoilo: Amerikaliklar RussiaTodayni yashirincha tomosha qilishadi // Yangi kun yangiliklar portali. URL: <http://newdaynews.ru/propaganda/531383.html>.
- [2] Bredlav G'arbni Rossiyaga qarshi axborot urushiga chaqirdi // RIA Novosti. 22.03.2015. URL:
- [3] Gareev M.A. Buyuk G'alaba va xalqaro xavfsizlikning zamonaviy manfaatlari // Harbiy tarixiy jurnal. 2014. No 9. B. 30 34.
- [4.]Грачев Г.В. Информационно-психологическая безопасность личности: состояния и возможности психологической защиты. М.:Изд-во РАГС.1998. стр. 19. 2.
- [5].Kadirov U. FACTORS AND IMPORTANCE OF FORMING PERSONAL CONSCIOUSNESS IN THE INFORMATION SOCIETY. American Journal of Pedagogical and Educational Research. Volume 18, November, 2023.
- [6]. Кадыров У.Д., Авазов К.Х. Современные аспекты формирования сознания личности в обеспечении устойчивого развития общества//Интернаука. 2021. No 3-1 (179). С. 53-54.
- [7] Kadyrov U.D., Kadyrov G.U. DRUG ADDICTION AS A SOCIAL-PSYCHOLOGICAL
- [8]. PROBLEM. Science and innovation international scientific journal. Volume 3 | March, 2024.